

Geniaal

TIJDSCHRIFT VAN DE FACULTEIT INGENIEURSWETENSCHAPPEN
EN ALUMNI INGENIEURS KU LEUVEN

DRIEMAANDELIJKS • JAN. - FEB. - MAART 2022 • NR. 56 • P802104 • AFGIFTEKANTOOR 3000 LEUVEN 1

**Een nieuw jaar,
Een nieuw geluid!**

KU LEUVEN

Nieuwe klokken voor het klokkenspel van het Arenbergkasteel

Sinds kort zingt het klokkenspel van het Arenbergkasteel niet meer zijn vertrouwde liedje. Begin december kondigden de klokken aan dat de stoomboot uit Spanje weer aankwam en de weken nadien strooiden ze kerstklanken uit over de kasteelomgeving. Deze opvallende vernieuwing van het klanklandschap rond het kasteel is het resultaat van de recente uitbreiding van het klokkenspel dat sinds 1984 in de uurwerktoren hangt.

LUC ROMBOUTS

HET OORSPRONKELIJKE KLOKKENSPEL

In juni 1984 werd in het Arenbergkasteel een automatisch klokkenspel geplaatst in het kader van de restauratiewerken die er in die jaren werden uitgevoerd onder leiding van architect Paul Van Aerschot. Voor zover bekend had in de eeuwen voordien nooit een torenklokkenspel geklonken in en rond het kasteel. Het klokkenspel was dan ook eerder een frisse toevoeging aan het restauratieproject dan een intrinsiek onderdeel ervan.

Mogelijk was het klokkenproject in het Arenbergkasteel geïnspireerd door de groeiende belangstelling voor de Leuvense beiaardcultuur in die tijd. De motor hiervan was de grote renovatie van de beiaard in de universiteitsbibliotheek in 1983. Tijdens dit project werd het aantal klokken uitgebreid van 48 tot 63. De automaat, die sinds de inauguratie van het gebouw in 1928 elk kwartier een fantasie op het Frans-Vlaamse volksliedje De Reuzegom speelde, behield echter haar oorspronkelijke omvang van zes klokken.

Toeval of niet, het klokkenspel dat een jaar nadien in het kasteel werd geplaatst, telde ook zes klokken en bestond uit dezelfde klaviertonen do – re – mi – fa – sol – la. Het gewicht van de twee klokkenreeksen lag wel ver uit elkaar: de zes voorslagklokken van de bibliotheek wogen samen 2790 kg, terwijl de nieuwe klokjes van Arenberg maar 231 kg wogen. Ze klonken meer dan een octaaf hoger dan hun tegenhangers in de bibliotheek. De nieuwe klokken werden gegoten door Koninklijke Eijsbouts in het Nederlandse Asten en geïnstalleerd door de firma Clock-o-Matic, die toen in Herent gevestigd was.

Op voorstel van beiaardier Jo Haazen, die vanaf eind 1983 lessen beiaardspel gaf aan de KU Leuven, speelden de klokken van het kasteel elk uur De mei plezant. Aangezien de inhoud van dit oud-Vlaamse lied niet bekend was bij het grote publiek, viel het niet op dat twaalf maanden lang de meimaand werd bezongen.

De viering van 125 jaar ingenieursopleiding in Leuven gaf aanleiding voor nieuw geluid rond het kasteel. Professor Fernand Mortelmans

Luc Rombouts, beiaardier en curator Beiaardcultuur Leuven

componeerde voor het jubileum een mis die op 18 november 1988 werd uitgevoerd in de Sint-Jan-de-Doperkerk. Twee motieven uit die mis werden door hem ingespeeld in de computer van het kasteelklokkenspel. Vanaf dan klonk elk half uur homemade muziek rond het kasteel.

HONDERD JAAR VTK ALS IMPULS VOOR EEN UPGRADE VAN HET KLOKKENSPEL

In december 2020 vroeg decaan Peter Van Puyvelde aan mij, universiteitsbeiaardier, of het lied van faculteitskring VTK op het klokkenspel kon worden geprogrammeerd. VTK bestond immers honderd jaar, een jubileum dat omwille van de coronasituatie pas in 2021 zou gevierd worden. Het klokkenspel bevatte echter drie klokken te weinig om dit te realiseren. Daarop kwam een

denkproces op gang dat uitmondde in de beslissing om het klokkenspel uit te breiden met tien klokken en uit te rusten met een nieuw computuurwerk. Deze verbeteringen zouden een ruimer repertoire en een grotere afwisseling in melodieën mogelijk maken.

De maanden nadien kreeg het project vorm binnen een werkgroepje, bestaande uit decaan Peter Van Puyvelde, administratief directeur Annemie Caproens, Joris Snaet, coördinator bouwhistorische studies aan de universiteit, en ikzelf. De technische en administratieve hordes (stabiliteitsstudie, toelating van het agentschap onroerend erfgoed) werden snel genomen en na een openbare aanbesteding werd de offerte van de firma Clock-o-Matic als de meest gunstige beoordeeld. De nieuwe klokken werden in onderaanneming gegoten door klokkengieterij Koninklijke Eijsbouts uit Asten. Net als de zes oorspronkelijke exemplaren zijn ze ontworpen in licht profiel en zijn ze niet voorzien van versieringen of opschriften. Samen wegen ze 110 kg. De nieuwe beiaardcomputer is een Apollo III-uurwerk van de firma Clock-o-Matic.

Op vrijdag 10 december, minder dan een jaar nadat het idee van de uitbreiding voor het eerst ter sprake kwam, werd het vernieuwde klokkenspel ingehuldigd met een academische zitting. Die werd bescheiden gehouden omwille van de covid-maatregelen, maar mocht zich toch verheugen in de aanwezigheid van prins Charles-Louis d'Arenberg en zijn echtgenote. Ik beschreef de geschiedenis van de beiaard als een voorbeeld van innovatieve Vlaamse toptechnologie; Joris Snaet gaf een overzicht van de architecturale ontwikkeling van de Arenbergcampus gedurende de afgelopen eeuw; rectoraal adviseur voor cultuur, kunst en erfgoed Bart Raymaekers wees op de mooie synergie tussen erfgoed en ingenieurswetenschappen die zich in het Arenbergkasteel manifesteert en die een nieuwe realisatie kent in de uitbreiding van het klokkenspel.

EEN NIEUW GELUID IN EN ROND HET KASTEEL

Voorheen speelde de beiaardautomaat gedurende het volledige jaar dezelfde uur- en halfuurtmelodieën. Vanaf nu bieden de klokken meer afwisseling. Op gewone dagen spelen ze op het

uur het VTK-lied, gevolgd door de uurslagen op de zwaarste klok; op het half uur klinkt het lo vivat, gevolgd door een koekoeksmotief op klokken 5 en 3. Op bijzondere momenten van het jaar, zoals feestdagen, de kersttijd en promotiedagen zullen gelegenhedsmelodieën worden gespeeld. Het jaarprogramma kan worden geraadpleegd op <https://eng.kuleuven.be/over-faculteit-ingenieurswetenschappen/klokkenspel-arenbergkasteel>. De uitbreiding tot zestien klokken maakt het mogelijk om de liedjes te spelen in een tweestemmig arrangement. Omdat het Arenbergkasteel een werk- en lesomgeving is, blijft de lengte van de muziek beperkt tot vijftien à dertig seconden.

Dankzij een dataverbinding kan het klokkenspel voortaan inspelen op onverwachte situaties, zoals een overlijden binnen de ingenieursgemeenschap of een belangrijke maatschappelijke gebeurtenis. Het decanaat kan immers door middel van een dagknop op een laptop of smartphone een aangepast dagprogramma activeren. Telkens wanneer het kasteel belangrijke gasten ontvangt, kan met een ad-hoc knop een gelegenhedsmelodie worden gespeeld. Wie wordt niet graag verwelkomd in Leuven met een melodie uit eigen land?

ONDERDEEL VAN BIAARDCULTUUR LEUVEN

Vlaanderen is al vijf eeuwen lang het wereldcentrum van de beiaardcultuur en met vijf concertbeiaarden op haar grondgebied bekleedt Leuven hierin een prominente positie. Op haar beurt speelt de KU Leuven een belangrijk rol in de Leuvense beiaardcultuur. Ze bezit concertbeiaarden in de universiteitsbibliotheek en de Sint-Jan-de-Doperkerk en automatische klokkenspellen in het Leo XIII Seminarie en het Arenbergkasteel. Geen enkele universiteit ter wereld bezit een even rijke beiaardcultuur als de KU Leuven.

De vier academische toreninstrumenten spelen uiteraard niet exclusief voor de leden van de universitaire gemeenschap. Ze bieden hun muziek gul aan aan iedereen die zich binnen luisterafstand bevindt. Zo ondersteunen ze het gemeenschapsgevoel en versterken ze de inbedding van de universiteit in het brede weefsel van onze samenleving.